

## Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Het zijn de twee laatste artikelen van de apostolische geloofsbelijdenis: de wederopstanding des vleses en een eeuwig leven. We spraken er een aantal weken geleden over op de senioren­dag. Wat mij toen opviel, was dat veel mensen dan toch met name moeite hebben met 'de wederopstanding des vleses' en veel minder met 'het eeuwige leven'. Sommigen hebben überhaupt moeite met '(de) opstanding'.<sup>1</sup> Bij anderen zit het toch met name in dat tweede deel, in dat: '... des vleses.' Eén iemand drukte dat zo uit, hij zei: 'Het vlees is moeilijk.' Anderen zeggen dat ze dat niet geloven. Sommigen voegen eraan toe dat ze wel in een geestelijke opstanding geloven. Wat ze daar dan precies mee bedoelen, hebben we op dat moment maar even laten liggen.

2. Wederopstanding des vleses en eeuwig leven zijn de toekomstbeelden die de apostolische geloofsbelijdenis ons aanreikt. Vanaf de zestiger jaren van de vorige eeuw hebben we oog gekregen voor andere Bijbelse toekomstbeelden, in het bijzonder het beeld van het Koninkrijk van God als ook dat van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waarop gerechtigheid woont. Die andere beelden waren ons enerzijds te individualistisch, en anderzijds te weinig aards. Ze stonden te weinig in verband met de wereld waarin we op dit moment leven. De hoop was gericht op de vernieuwing van deze wereld, veel minder in verband staand met een leven in het hiernamaals. Daarmee zagen we de beelden van het apostolicum mee verbonden. De beelden kwamen, zo leek het, min of meer tegenover elkaar te staan, waar ze in de Schrift vaak elkaar raken, ja zelfs diverse keren varianten van elkaar blijven te zijn. Kijkt u bijvoorbeeld maar even in het verhaal van de rijke man (Matteüs 19:16-26, Marcus 10:17-27, Lucas 18:18-27). Daar begint het met de vraag: 'Wat moet ik doen om *het eeuwige leven* te beërven?' en even verderop is sprake van moeite/moeilijkheid om het *koninkrijk van God* binnen te gaan.

3. Jammer dat de opstellers alleen die toekomstbeelden (van wederopstanding des vleses en het eeuwige leven) opgenomen hebben? Ja, zeker, dat is jammer. Die andere toekomstbeelden moeten er beslist bij gedacht worden. Toch is het aan de andere kant ook weer niet helemaal onbegrijpelijk dat deze toekomstbeelden erin staan, ik moet eraan toevoegen, dat deze beelden het slot vormen van de apostolische geloofsbelijdenis. Want dat past wel helemaal bij de rest, bij wat eraan voorafgaand gezegd is. Het apostolicum bestaat uit drie delen; het is trinitarisch van karakter, u moet (wel) zien dat het tweede en het derde deel parallel aan elkaar lopen: het tweede deel over het geloof in Jezus Christus, en het derde deel: over het geloof in de Heilige Geest. Beide delen 'eindigen' met ..... de opstanding!

4. Deze week hiermee bezig zijnde, lezen wat anderen over de wederopstanding gezegd hebben, viel me op hoe er telkens over de wederopstanding gesproken wordt zonder dat iemand ook maar verwijst naar Jezus' opstanding. Daarom ook lasen we uit 1 Korinthe 15 niet alleen dat stuk dat gaat over de (algemene) opstanding der doden, maar ook het stuk over Jezus' opstanding, dat daaraan voorafgaat. Paulus koppelt ze heel nadrukkelijk: Jezus' opstanding en de opstanding der doden. 'Eerstgeborene der doden' wordt Jezus door hem genoemd. De lezer kan/mag eruit concluderen dat het bij die ene niet zal blijven.

5. Nu doet zich iets opmerkelijks voor - wat ik zojuist zei, mag als een voorproefje daarvan gezien worden -, want waar velen Jezus' opstanding wel als kern, als hart van het christelijk geloof zien, daar is dat anders waar het gaat om de wederopstanding of de opstanding der doden. Wat je dan ontdekt, is dat mensen veel makkelijker hun moeite uiten over de wederopstanding des vleses dan dat ze dat doen bij Jezus' opstanding.<sup>2</sup> Vraag je aan mensen of ze in de opstanding (van Jezus) geloven en vraag je of ze in de opstanding der doden (=de wederopstanding des vleses) geloven, dan zal je, zo heb ik gemerkt, bij dezelfde mensen nog wel eens verschillende antwoorden krijgen. Opmerkelijk? Ja toch! Het gaat tenslotte om hetzelfde! De beelden zijn identiek! Zou het komen, doordat er andere bewoordingen gebruikt worden - bij Jezus: 'ten derde dage wederom opgestaan uit de doden', en aan het slot: 'de wederopstanding des vleses', dat men niet in de gaten heeft dat het hier om hetzelfde gaat? Ik zou het bijna denken. Wat de apostolische geloofsbelijdenis hier verwoordt, is dat wij aan dezelfde toekomst deel krijgen als waaraan Hij, Jezus Messias, deel gekregen heeft. Dat de opstanding die hem ten deel is gevallen, ook ons ten deel zal vallen.

---

<sup>1</sup> Er zitten heel sterk twee kanten aan de opstanding (van Jezus): enerzijds beelden (in navolging van paulus) als het fundament van het geloof, anderzijds door veel mensen als struikelblok beleefd.

<sup>2</sup> Dat geldt in het bijzonder de kwestie van de lichamelijke van de opstanding. Die wordt bij Jezus' opstanding altijd sterk benadrukt, maar veel mensen vinden dat nu juist problematisch, als het gaat over de wederopstanding des vleses.

6. Gemeente, nu moet ik hier even iets anders naar voren brengen, iets dat we nodig hebben om het straks nog weer beter te kunnen verstaan waar het met de wederopstanding des vleses om gaat.

Waar gaat het nu om bij het geloof in de wederopstanding? Gaat het dan om een toekomstige realiteit? Ik heb het er al wel vaker met u over gehad. Wij zijn geneigd om de dingen van het geloof als realiteiten voor te stellen, om het met woorden van ds. Klaas Hendrikse te zeggen, als net zulke realiteiten als appeltaart. Zo functioneren de dingen van het geloof bij ons.<sup>3</sup> En daar is beste het nodige van te begrijpen. Hendrikse zou daarover wel wat milder mogen spreken, mogen laten zien dat hij deze spreekwijze wel begrijpt, maar je moet tegelijkertijd ook zeggen - daar ga ik geheel met hem in mee - dat we met het geloof die kant niet op moeten, het brengt ons op een verkeerde spoor, het brengt ons in spanning met de wetenschap, en dat moet niet, en dat hoeft ook niet. Aan die kwestie van de realiteit van het geloof gaat nog iets vooraf. Dat is dat de taal van het geloof metaforische taal is, dat we in het geloof alleen maar in beelden kunnen spreken. Dat we over God alleen maar in beelden kunnen spreken. En dat doen we dan ook. Neem Psalm 23. Om tot uitdrukking te brengen wie God is, gebruikt de dichter daar het beeld van de herder: 'De Heer is mijn herder', waar een andere dichter elders God als een rots of een burcht voorstelt. Het kan alleen maar in beelden. In beelden, ontleend aan onze realiteit!

7. Wordt ons de vraag gesteld, of je in de wederopstanding des vleses gelooft, dan kan je daar ook niet direct antwoord op geven. Ja, dat kan natuurlijk wel, maar dan weet je niet of de vragensteller hetzelfde beeld van opstanding der doden heeft als de vraagbeantwoorder. Op zo'n seniorendag merk je dat ook weer, dat iedereen daar zijn eigen beeld bij heeft, en zijn eigen moeite. De meeste aandacht gaat uit naar dat 'vlees', ik zei dat al, maar waar het met dat beeld nu eigenlijk om gaat, dat komt nauwelijks aan de orde; die vraag realiseren we ons niet echt. En juist ook, omdat daar altijd ook zo mee omgegaan is, vinden we het vaak ook heel moeilijk om daar een omschakeling in te maken, zo merk je dan. We denken het immers wel te weten wat daarmee bedoeld wordt. Het is ons eigenlijk best wel duidelijk, zo hebben we het idee.

Dat zou dan toch onze eerste vraag moeten zijn: klopt het beeld dat ik van 'wederopstanding des vleses' heb ook met de bedoeling van het Bijbelse beeld. Want dat moeten we dan intussen niet vergeten dat het om een beeld gaat, een beeld dat iets tot uitdrukking probeert te brengen.

8. Dan moet ik toch eerst (nog) een kleine correctie maken met betrekking tot 'wederopstanding des vleses.' Dat is een formulering, een wijze van uitdrukken die je zo niet in de Bijbel tegenkomt. Liever dan van wederopstanding des vleses te spreken, zou ik het Bijbels idioom willen blijven gebruiken: opstanding der doden. En dat is echt niet om daarmee het 'des vleses'-probleem te ontlopen. Het is veeleer om de koppeling met Jezus' opstanding directer in het vizier te houden, zoals Paulus dat doet, in dat prachtige hoofdstuk over de opstanding (in 1 Korinthe 15).

9. Om te begrijpen waar het bij (het geloof in) de opstanding der doden (=de wederopstanding des vleses) om gaat, moet je eerst bij Hem zijn, bij Messias Jezus, het hart van de apostolische belijdenis. Wat je dan ziet, is dat zijn opstanding een verband kent (=in een verband staat): een verband dat begint bij zijn lijden: 'die geleden heeft, onder Pontius Pilatus is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald te helle .... ten derde dage wederopgestaan van de doden'. Kijk, gemeente, uit dat verband, uit die beweging kan/mag de opstanding niet losgemaakt worden. Zo leven zoals Hij, dat *mag* zinloos lijken, als je ziet dat dat op de dood uitloopt, maar het verhaal gaat, het Bijbelse verhaal vertelt dat dat nu juist niet opgaat. Diegene die dat zegt, houdt er geen rekening mee dat er voor God geen grenzen bestaan, ook niet waar het om de dood gaat. Die houdt er geen rekening mee dat die weg door de dood heen gaat, om ten laatste bij God zelf uit te komen. Kijk, dat is wat de apostolische geloofsbelijdenis ten laatste doet: laten horen waar messiaans leven op uitloopt: op een leven dat door de dood heengaat. Ja, ook een messiaan komt niet aan de dood voorbij, dat is impliciet in dat elfde geloofsartikel begrepen - het gaat om opstanding der doden -, maar een messiaan *weet ook* (?), gelooft dat dat geen zinloos, geen vruchteloos leven is. Die gelooft in de wederopstanding des vleses. En dan moet u weten dat dat 'des vleses' gewoon een ander woord is voor u en voor mij (met alles wat wij zijn).

---

<sup>3</sup> Als het over de toekomst van God gaat, dan wordt daarover in verschillende beelden gesproken. Ga je van realiteiten uit, dan zal je ook al snel, als je ze naast elkaar legt/met elkaar gaat vergelijken, op problemen stuiten. Dan passen ze niet.

10. Terug nu naar dat slot van de apostolische geloofsbelijdenis, terug naar de opstanding der doden, de wederopstanding des vlees om toch nog maar even de formulering van de apostolische geloofsbelijdenis te gebruiken. Ook hier gaat het niet zomaar om een enkele zaak. Je moet er een voorafgaande beweging bij horen. Nee, ik moet het anders zeggen: je moet jezelf een daaraan voorafgaande beweging zien maken, een beweging die sprekend op die van je Heer lijkt. Doe je dat, kijk dan mag je er ook op rekenen dat je uitkomt waar hij uitgekomen is, bij zijn God en Vader. Dan mag je erop rekenen dat die weg uiteindelijk niet doodloopt. U begrijpt, daar gaat het tenslotte om: om dat woordje 'uiteindelijk', of je dat gelooft.

11. Zou u mij vragen wat ik nou het meest verrassende aan de hele geloofsbelijdenis vind? Dan zit die verrassing toch eigenlijk aan het slot. Ik zei eerder dat de geloofsbelijdenis trinitarisch van karakter is. Het gaat over Vader, Zoon en Heilige Geest. Ja, als we ons geloof belijden, dan belijden we ons geloof in de Here God. Weet u wat ik zo verrassend vind, dat is dat de apostolische geloofsbelijdenis het daarbij niet heeft gelaten. Ze heeft er nog wat aan toegevoegd: Ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk. Ja, ze heeft er aan toegevoegd dat wat voor Zijn Zoon geldt, dat dat ook zal gelden voor al zijn zonen en dochters. Zijn Zoon: wederopgestaan uit de doden, dan zal dat ook voor al zijn zonen en dochters gelden. Hij maakt geen verschil. Als dat ons toekomstperspectief is, dan zou je toch gek zijn, als je zijn spoor niet volgt.

**In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.**

*Schriftlezingen: 1 Korintiërs 15:1-11, 12-49, 50-58*

*3<sup>e</sup> Zondag van de Voleinding, 23 november 2008  
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen  
ds. Nico Riemersma*